

УДК 327+94(475).06+94(477).06

Jurij Makar

POPARCIE PRZEZ POLSKĄ DAŻENÍ EUROINTEGRACYJNYCH UKRAINY*

ПІДТРИМКА ПОЛЬЩЕЮ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ УСТРЕМЛІНЬ УКРАЇНИ

З проголошенням незалежної України перед нею виникла нелегка, але надзвичайно важлива проблема – визначити свій зовнішньополітичний курс. Як показало життя, вирішення цієї проблеми виявилось надзвичайно важким. Тим не менше, Україна мусить знайти своє місце в Європі й світі.

Розпад соціалістичної системи та її натхненника – СРСР, спричинили утворення нової системи міжнародних відносин у світі. Новостворена Українська держава від самого початку мала подбати про закладення фундаменту своєї зовнішньої політики. Основні її параметри закладено у Постанові Верховної Ради від 2 липня 1993 року *Про головні напрями зовнішньої політики України*. В документі визначені основні групи національних інтересів держави, головні засади зовнішньої політики та її напрями.

Обираючи шляхи формування зовнішньополітичного курсу, Україна мала б врахувати досвід сусідніх держав з подібним минулим і устремліннями в майбутнє. Таким прикладом для неї якнайкраще могла служити Польща, яка першою визнала її незалежність. Між обома державами 18 травня 1992 року укладено *Договір про добросусідські відносини, дружбу і співпрацю*. На його основі за минулі роки підписано чимало похідних угод у різних галузях співпраці. Польща з власної ініціативи взяла на себе роль адвоката України перед державами Заходу, насамперед у рамках Євросоюзу. Обидві держави створили чимало міждержавних інституцій для погодження та розвитку взаємодії у сферах політики, економіки, культури, європейської та євроатлантичної інтеграції. Польща є одним з головних зовнішньоекономічних партнерів України.

На превеликий жаль, через об'єктивні й суб'єктивні причини українське керівництво, дотепер, не спромоглося належним чином налагодити внутрішній розвиток держави, консолідувати суспільство і остаточно визначитися з зовнішньополітичним курсом. Зусилля зосереджуються переважно на взаємній боротьбі політичних сил, що не дає їм можливості належним чином визначитися щодо вирішення основних національних інтересів України.

Перегляд стратегічних цілей на міжнародній арені з приходом до влади нового президента вносить суттєві корективи до них. Час покаже, наскільки вони відповідають національним інтересам України.

Ключові слова: Польща, Україна, євроінтеграція, зовнішня політика, партнерство.

Nie wywołuje żadnych wątpliwości fakt, iż Ukraińcy są autochtonami Europy. Co się zaś tyczy zdobycia przez Ukrainę należytego miejsca tak we wspólnocie europejskiej jak również ogólnoświatowej, właściwie nie miejsca geograficzno-terytorialnego, lecz globalno-strategicznego, to ten właśnie problem zaistniał przed Ukrainą z momentem odzyskania przez nią niepodległości. Problem, jak się okazało, jest skomplikowany i trudny przez istnienie szeregu przyczyn o charakterze dziejowym.

Nie do pomyślenia jest, żeby w dzisiejszych okolicznościach jakieś poszczególne państwo mogło egzystować i rozwijać się w izolacji od reszty świata. Z chwilą proklamowania niepodległości Ukrainy (przypomnijmy, że pierwszym państwem, które uznało tę niepodległość, była Polska) przed nią powstał niełatwy, jednak niezwykle ważny problem – określić orientację polityki zagranicznej. Jak udowodniło życie, rozstrzygnięcie tej kwestii okazało się niezwykle

* Стаття підготовлена на матеріалах доповіді, виголошеної автором 11 жовтня 2010 р. на міжнародній науковій конференції *Позиція Німеччини, України і Польщі стосовно розвитку Східного партнерства Євросоюзу (спостереження і підсумки за 2008–2010 роки)* в польському місті Хожові.

trudnym. Tym nie mniej, Ukraina musi odnaleźć swoje miejsce w Europie i na świecie. Uczynić to należy przede wszystkim we własnym interesie narodowym. Z innej zaś strony, należy stale liczyć się z tym, jak postawę Ukrainy i jej zachowanie się na arenie międzynarodowej oceniają jej bliscy i nie zupełnie bliscy sąsiedzi.

Jednak, jak się wydaje, czynnikiem decydującym mającym wpływ na kształtowanie polityki zagranicznej Ukrainy jest zwartość społeczeństwa, poziom jego rozumienia potrzeb i kierunków własnego rozwoju, poziom jego świadomości narodowej, w tym każdego poszczególnego obywatela. Prawdziwym nieszczęściem dla społeczeństwa ukraińskiego był brak własnej państwowości w ciągu stuleci, znajdowanie się ziem ukraińskich pod rządami innych państw.

Wszystko to razem wywarło głęboki negatywny wpływ na Ukraińców, spowodowało i rozwinęło w nich poczucie własnej *mniejszej wartości*, utratę wiary w możliwość zbudowania samowystarczalnego państwa ukraińskiego. Stąd właśnie te zjawiska, które dostrzegamy po odzyskaniu niepodległości przez Ukrainę. Zbadanie tego fenomenu ukraińskiego – to oddzielny obszerny problem.

Rozpad światowego układu socjalistycznego, a w ślad za tym Związku Radzieckiego jako jego opory spowodowały założenie nowego systemu stosunków międzynarodowych na całym świecie, przede wszystkim w Europie.

Powstałe państwo ukraińskie musiało od samego początku zadbać o fundament własnego kursu polityki zagranicznej, opartego na rozwoju życia wewnętrznego. Przewodnie zasady i kierunki polityki zagranicznej niepodległej Ukrainy zostały wytyczone w Uchwale Verchownej Rady z dnia 2 lipca 1993 roku. *O głównych kierunkach polityki zagranicznej Ukrainy*. Na ogół rzecz biorąc te kierunki są aktualne również w dniu dzisiejszym, mówiąc nawiasem, po dwóch dziesięcioleciach niepodległości. Postulatem przewodnim w prowadzeniu polityki zagranicznej nadal pozostaje pełne, wszechstronne i efektywne zapewnienie interesów narodowych Ukrainy.

Głównymi grupami interesów narodowych Ukrainy są odpowiednio:

interesy strategiczne i geopolityczne, związane z zapewnieniem bezpieczeństwa narodowego Ukrainy oraz ochroną interesów politycznych państwa;

interesy gospodarcze, związane z integracją gospodarki Ukrainy do gospodarki światowej;

interesy regionalne, subregionalne oraz lokalne, związane z zapewnieniem wszystkich potrzeb specyficznych rozwoju wewnętrznego Ukrainy.

Wymieniona wyżej Uchwała Verchownej Rady Ukrainy przewidywała, że realizacja polityki zagranicznej państwa winna bazować się na następujących zasadach:

otwarta polityka zagraniczna i współpraca z każdym partnerem zainteresowanym na zasadach równości, czyli bez zależności od poszczególnych państw lub grup państw;

ustalenie swoich dwustronnych lub wielostronnych stosunków z poszczególnymi państwami, albo organizacjami międzynarodowymi na zasadach dobrowolności, wzajemnego szacunku, równoprawności, wzajemnej korzyści oraz nie ingerowania w sprawy wewnętrzne;

osądzenia wojny jako narzędzia polityki narodowej, nie stosowania siły lub groźby rozwiązania siłą jakichkolwiek sporów międzynarodowych, rozwiązania ich wyłącznie sposobami pokojowymi;

brak pretensji terytorialnych do państw sąsiednich, jak również nieuznanie pretensji terytorialnych wobec siebie;

bezw warunkowe przestrzeganie standardów praw jednostki, zapewnienie praw mniejszości narodowych na terenie własnym, jak również stosowanie należytych środków, stosowanie gwarancji przynależności narodowościowej Ukraińców mieszkających poza granicami państwa odpowiednio do norm prawa międzynarodowego;

przestrzeganie zasady niepodzielności pokoju i bezpieczeństwa międzynarodowego, pierwszeństwo uznanych przez ogół norm prawa międzynarodowego przed normami prawa wewnętrznego oraz uczciwe wykonanie wszystkich swoich zobowiązań międzynarodowych;

opieranie się w polityce zagranicznej na fundamencie wartości ludzkich oraz osądzenie podwójnych standardów w stosunkach międzynarodowych;

niroz mieszczanie sił zbrojnych innych państw na terytorium Ukrainy, jak również wojska ukraińskiego na terenach innych państw bez ich wyraźnej zgody, poza przypadkami stosowania sankcji międzynarodowych odpowiednio do Statutu ONZ;

stosowanie sankcji pozaprzymusowych w ramach prawa międzynarodowego wyłącznie w przypadkach konfliktów międzynarodowych, które mogłyby wyrządzić szkodę Ukrainie;

zastosowanie ukraińskich sił zbrojnych w przypadku agresji lub innych prób, przy pomocy wojska, podważyć niepodzielność terytorialną Ukrainy i nietykalność jej granic państwowych [1, s. 194–195].

Ukraina pragnie opierając się o wyżej wymienione zasady prowadzić aktywną i zbalansowaną politykę zagraniczną, głównymi kierunkami której są:

rozwój dwustronnych stosunków międzypaństwowych;

poszerzenie udziału w europejskiej współpracy regionalnej, przede wszystkim z państwami ościennymi, w tym z państwami WNP;

aktywna działalność w ONZ oraz innych organizacjach międzynarodowych;

podtrzymywanie kontaktów z diasporą [2, s. 194–195].

Innymi nie mniej ważnymi krokami na drodze ku umocnieniu *międzynarodowo-prawnego statusu Ukrainy*, jej wejścia do wspólnoty ogólnoswiatowej w jakości podmiotu suwerennego kontaktów międzynarodowych stał się szereg odpowiednich dokumentów Werchownej Rady, uchwalonych jeszcze przed ukazaniem się wspomnianej Uchwały, jak zresztą i po niej. Na przykład – *O prawonastępstwie Ukrainy* (12 września 1991), *Do parlamentów i narodów świata* (5 grudnia 1991), *O umowach międzynarodowych na terytorium Ukrainy* (10 grudnia 1991), *O przyłączeniu Ukrainy do Umowy o nierozpowszechnianiu broni jądrowej z dnia 1 lipca 1968 r.* (16 listopada 1994) i in. [3, s. 338–339].

Wkraczając na arenę międzynarodową Ukraina stawiała przed sobą ambitne zadania – wejście do Rady Europy, udział w Radzie Wspólnoty Północnoatlantyckiej, działalność w ramach Rady (później Organizacji) z zakresu bezpieczeństwa i współpracy w Europie oraz innych ważnych europejskich i pozaeuropejskich organizacjach międzynarodowych [4, s. 131].

Mówiąc o torowaniu przez Ukrainę własnej drogi rozwoju wewnętrznego, a także polityki zagranicznej, należy pamiętać, że należałoby to robić stosując jakiś model, wykorzystując doświadczenia pobliskich państw sąsiednich o podobnej przeszłości i dążeniami w przyszłość. Niewątpliwie, takim modelem dla Ukrainy jak najlepiej służy doświadczenie Polski. I to tym bardziej, że Polska z własnej inicjatywy podjęła się *roli adwokata* Ukrainy w stosunkach z Zachodem. Po wyznaniu przez Polskę niepodległej Ukrainy zapoczątkowano intensywny dwustronny dialog polityczny w postaci tychże dwustronnych umów i porozumień, utworzono szereg instytucji dialogu politycznego, gospodarczego, regionalnego i społecznego. Można byłoby tu przypomnieć, że jeszcze 28 lipca 1990 roku, czyli od razu po ogłoszeniu *Deklaracji* Werchownej Rady URSS o suwerenności państwowej Ukrainy Sejm RP uznał prawo narodu ukraińskiego na samookreślenie, a po uchwaleniu *Aktu o niepodległości Ukrainy* 24 sierpnia 1991 roku Sejm powitał go jako “spełnienie dążeń narodu ukraińskiego, wyrażenie prawa Ukrainy na wolny wybór pozycji wewnątrzpaństwowej i zagranicznej” [5]. Po pierwszogrudniowym referendum 1991 roku parlament polski wyraził przekonanie, iż ta data “otwiera nową epokę w dziejach stosunków polsko-ukraińskich” oraz stwierdził, że “pojawienie się niepodległego państwa ukraińskiego jest ważnym zjawiskiem nie tylko dla Ukrainy, lecz również dla Europy i całego świata” [6].

Wśród wielu podpisanych pomiędzy obydwoma państwami aktów należy przede wszystkim wymienić *Umowę między Rzeczpospolitą Polską a Ukrainą o dobrosąsiedzkich stosunkach, przyjaźni i współpracy*, podpisaną w Warszawie 18 maja 1992 roku. Główne artykuły Umowy przewidywały:

nienaruszalność granicy międzypaństwowej i brak wzajemnych pretensji terytorialnych;

kształtowanie wzajemnych stosunków w duchu przyjaźni, współpracy, wzajemnego szacunku, wyrozumiałości, zaufania oraz dobrosąsiedzkich stosunków zgodnie z prawem międzynarodowym, Statutem ONZ, Końcowym aktem KBSE, jak również innych konwencji międzynarodowych;

zobowiązania obu stron w zakresie korzystnej wzajemnej współpracy w sferze handlu, transportu oraz ekologii;

uznanie mniejszościom narodowym – ukraińskiej w Polsce, polskiej na Ukrainie – prawa na zachowanie, ukazywanie i rozwój swojej tożsamości z jednoczesnym zobowiązaniem do lojalności wobec państwa, w którym mieszkają;

współpraca w dziedzinie kultury, edukacji, nauki, ochrony zdrowia, jak również między ośrodkami władzy;

nawiązanie stosunków konsularnych i prawnych [7].

Dalszemu rozwojowi ukraińsko-polskiego dialogu sprzyjało podpisanie w latach następnych wielu dokumentów międzypaństwowych, oczywiście opublikowanych i dostępnych dla badaczy.

Należy również zaznaczyć, że na podstawie podpisanych umów obydwu państwom udało się osiągnąć intensywny dialog polityczny, sformować dobrosąsiedzkie zasady i co bardzo ważne, stworzyć szereg instytucji dla rozwoju tego dialogu w dziedzinie polityki, gospodarki, na poziomie regionalnym i wewnątrz społeczeństwa. Takimi instytucjami są:

– *Komitet Konsultatywny Prezydentów Ukrainy i Polski*, inauguracja którego odbyła się 24 maja 1993 roku w Kijowie przy udziale Prezydentów Leonida Krawczuka i Lecha Wałęsy. Posiedzenia Komitetu odbywają się cztery razy w roku. Należy podkreślić, że to forum działało i działa w czasach prezydentury następnych zwierzchników państwa ukraińskiego Leonida Kuczmy, Wiktora Juszczuki, teraz Wiktora Janukowycza, a ze strony Polski – Aleksandra Kwaśniewskiego, Lecha Kaczyńskiego i obecnie Komorowskiego;

– *Ukraińsko-polska rada koordynacyjna współpracy regionalnej* – została uruchomiona na mocy *Porozumienia* z dnia 23 maja 1993 roku. Wskutek jego podpisania obwody ukraińskie i województwa polskie nawiązały współpracę i założyły, między innymi, euroregiony *Bug i Karpaty*;

– *Polsko-ukraińska stała konferencja do spraw integracji europejskiej* – działa od września 1998 roku. Jej cel – wymiana doświadczeń integracyjnych. Wówczas chodziło o przekazanie przez polskich partnerów ukraińskim informacji, w tym pakietu ustaw uchwalonych przez Polskę w związku z uzyskaniem członkostwa w UE. W dniu dzisiejszym Polska dzieli się chętnie z Ukrainą doświadczeniem już wieloletniego przebywania w Unii Europejskiej, włącznie z osiągnięciami i wciąż powstającymi problemami oraz wyzwaniem;

– *Mieszana Komisja Współpracy i Handlu*, zasiadająca pod przewodnictwem premierów obu państw. Rozpatruje ona kwestie współpracy gospodarczej we wszystkich sektorach, a mianowicie: paliwowo-energetycznym, przemysłowym, inwestycyjnym, rolnictwa oraz transportu;

– *Ukraińsko-Polska Grupa Parlamentarna i Polsko-Ukraińska Grupa Parlamentarna*;

– *Ukraińsko-Polskie Forum i Polsko-Ukraińskie Forum* – dwie pozarządowe organizacje-bliźnięta [8, s. 79].

Wymienione struktury zostały założone w latach 90., lub na początku lat 2000. Na ich podstawie lub na ich zmianę powstały nowe instytucje, działające dzisiaj bardzo owocnie. Wśród nich *Ukraińsko-Polska Komisja Międzyrządowa Współpracy Gospodarczej*, do kompetencji której należą energetyka, transport, sektor bankowy, turystyka, rolnictwo, a także wspólna organizacja mistrzostw piłkarskich Euro-2012. Właśnie te problemy omawiano, na przykład, na posiedzeniu w Warszawie w marcu 2008 roku [9, s. 1, 7].

Warto również wspomnieć, iż Polska jest czwartym partnerem handlowym Ukrainy po Rosji, Turcji i Niemczech. Na koniec 2007 roku ukraińsko-polskie kontrakty osiągnęły 5 mld dolarów USA [9, s. 7]. Ukraina to dla Polski ósmy rynek zbytu na świecie. Wartość polskiego eksportu na Ukrainę wyniosła w 2008 roku 7 mld dolarów USA, a liczba firm z polskim kapitałem – 2089 [10, s. 46].

Przykłady wzajemnej korzystnej współpracy ukraińsko-polskiej lub reprezentowanie przez Polskę w wygodnym świetle interesów Ukrainy na Zachodzie można byłoby przytaczać w nieskończoność. Można byłoby również kontynuować rozmowy o współpracy Ukrainy z wielkimi mocarstwami, z krajami sąsiednimi, działalności w organizacjach międzynarodowych itp., jednak każdy aspekt działalności zagranicznej zależy w dużej mierze od czynnika wewnętrznego. Dla wszechstronnego uznania Ukrainy na arenie międzynarodowej, dla odbierania jej jako partnera

przewidywalnego nieodzownym jest zjednoczenie społeczeństwa ukraińskiego wokół interesów ogólnonarodowych, bronić których winni politycy mimo odmiennych interesów partyjnych. Jeżeli mówić tylko o sprawie wejścia Ukrainy do Sojuszu Północnoatlantyckiego, co słyszymy od piętnastu lat, to, jak uważa analityk *Centrum Europejskiego Natolin* Olaf Osica, “Ukraina od kilku lat nie potrafi uczynić z członkostwa w NATO rzeczywistego, a nie jedynie deklarowanego priorytetu” [11, s. 40]. No a po wyborach prezydenckich 2010 roku nowy Prezydent Wiktor Janukowycz postanowił zdjąć z porządku dziennego sprawę wejścia Ukrainy do Sojuszu Północnoatlantyckiego.

Wydarzenia lat 2007–2008 na Ukrainie nie zachęcają do optymizmu. Na razie perspektywa ostatecznego przyjęcia Ukrainy na arenie międzynarodowej, mimo mocnego wsparcia ze strony polskiej, jak również innych państw Europy Środkowo-Wschodniej, jest nie bardzo wyraźna przez niewyraźną politykę zagraniczną i niesprawność polityki wewnętrznej. Ale jak uważa francuski dziennikarz pochodzenia polskiego Piotr Moszyński, “Ukraińcy mieli o wiele trudniejszy start niż Polacy. W dodatku ciągle mają na głowie Rosję. Jeśli jednak ukraińska klasa polityczna szybko wyjdzie z kłopotliwego okresu dojrzewania, powinno być dobrze” [12, s. 76].

O ile dzisiaj mówimy o udziale Ukrainy, Niemiec i Polski w procesie budowy *Parterstwa Wschodniego*, ostatecznie przyjętego na Szczycie UE w Pradze w maju 2009 roku z udziałem prezydentów sześciu krajów z byłego ZSRR, a mianowicie: Armenii, Azerbejdżanu, Białorusi, Gruzji, Mołdowy oraz Ukrainy, to należy wskazać na to, że PW jest swoistym przedłużeniem *Europejskiej Polityki Sąsiedztwa* zapoczątkowanej jeszcze w roku 2004 [13, s. 63–76].

W porównaniu z EPS przewodnim motywem w Parterstwie Wschodnim jest jego *wymiar wielostronny*. Ten ostatni, jak liczą jego wdochnowiciele, ma poprzeć polityczne oraz gospodarcze zmiany w krajach Europy Wschodniej i Kaukazu Południowego. PW ma zostać swoistym *forum wymiany informacji i doświadczeń krajów partnerskich* w strefach: demokracja, należyte zarządzanie a stabilność, integracja gospodarcza oraz konwergencja w strefe polityki UE, bezpieczeństwo energetyczne oraz kontakty międzyludzkie [13].

Analiza polityki państw członkowskich UE stosownie PW pozwala na wniosek, że oni widzą konieczność większego, zaangażowania się do spraw Europy Wschodniej oraz Kaukazu Południowego. Popierają idee tworzenia *strefy wolnego handlu i umów stowarzyszeniowych* pomiędzy krajami UE a państwami-partnerami, o których mowa. Wygląda, że kraje UE czy nie najwięcej są zainteresowani we współpracy energetycznej, wyodrębnionej w projekcie jako jedna z przewodnich stref współpracy UE z jej sąsiadami wschodnimi [13].

Inicjatywa PW wywołała znaczne dyskusje w płaszczyźnie relacji Unia Europejska - Rosja, właśnie na terenach Europy Wschodniej oraz Kaukazu Południowego, które to Rosja uważa za strefę swoich interesów narodowych. Jedni z członków UE uważają, iż polityka PW nie powinna prowadzić do przeciwstawienia się pomiędzy Unią a Rosją. Inni zaś uważają że politykę PW nie należy rozpatrywać przez pryzmat interesów rosyjskich. Tym nie mniej wszystkie kraje UE wypowiedziały się za docelowość równomiernego rozwoju *wschodniego wymiaru* EPS a relacji z Rosją [13].

Wydaje się, że w ciągu lat ostatnich, a po wyborach prezydenckich 2010 roku w Ukrainie szczególnie, pod wpływem starych członków UE, przeważnie Niemiec, Francji i in. stopniowo zmieniało się stanowisko Unii stosownie Rosji. Tym bardziej, że sama Rosja w tym że czasie wypracowała nowe koncepcje swojej polityki zagranicznej, tak globalnej, jak w stosunku do UE czy jej poszczególnych członków. O tym właśnie mówią następujące dokumenty: *Koncepcja polityki zagranicznej Federacji Rosyjskiej* z dnia 12 lipca 2008 roku, *Strategia bezpieczeństwa narodowego Federacji Rosyjskiej* z dnia 12 maja 2009 roku, *Doktryna wojenna Federacji Rosyjskiej* z dnia 5 lutego 2010 roku oraz memorandum rosyjskiego MSZ pt *Program skutecznego wykorzystania na systemowej podstawie czynników polityki zagranicznej w celu długotrwałego rozwoju Federacji Rosyjskiej*, opublikowane w dniu 11 maja 2010 roku [14, s. 69].

Według znanego polskiego politologa stosunków międzynarodowych Ryszarda Zięby w swojej wizji policentrycznego porządku międzynarodowego “Rosja chce być niezbędnym elementem równowagi globalnej; sytuje siebie najbliżej Zachodu, lansując idee “organiczonej

dwubiegunowości” ze Stanami Zjednoczonymi oraz trójkonta Rosja – USA – Unia Europejska. Nie oceniając spójności tych idei z ogólną koncepcją wielobiegunowości, należy zauważyć i docenić, że Rosja sytuuje się po stronie cywilizacji europejskiej i świata zachodniego. Oznacza to, że Rosja uważa, iż w ten sposób można będzie zachować wpływ cywilizacji europejskiej na ewoluujący porządek międzynarodowy” [14].

Na razie trudno powiedzieć, w jakim stopniu podobne hipotezy pokrywają się z rzeczywistością. Oczywiście jest jednak to, że Rosja dąży do przywrócenia sobie pozycji pierwszorzędnego gracza na arenie międzynarodowej, utraconej po rozpadnięciu się ZSRR. Nie wywołuje wątpliwości, iż Rosja rozpatrywała i rozpatrytuje przestrzeń postradziecką jako strefę swoich interesów narodowych i boleśnie sprzyjmuje każdą próbę podważania tego.

O ile Ukraina po FR była najpotężniejszą republiką byłego Związku Radzieckiego, a w dziejach formowania się rosyjskiej mocarstwowości stała się *kamieniem narożnym* tego procesu współczesna Rosja nie wyrzeka się chęci utrzymania Ukrainy przy sobie na zasadach *młodsze brata*. Ten że *młodszy brat* po uzyskaniu niepodległości, nie patrząc na wysiłki ze strony Rosji, jak również jej sympatyków w społeczeństwie ukraińskim, a przeważnie wśród elity politycznej, próbował osiągnąć niepodległość rzeczywistą w polityce wewnętrznej jak również zagranicznej.

Walka polityczna o Ukrainę pomiędzy Zachodem a Rosją toczy się na gruncie tego, że Ukraina z powodu swojego położenia globalno-terytorialnego pomiędzy Europą a Azją, potencjału ludzkiego i gospodarczego jest potencjalnie ważnym czynnikiem europejskiej i światowej wspólnoty. Może to wyglądałoby nie zupełnie etycznie powiedzieć, że chodzi tu narazie o jakimś drugorzędnym *kraju buferowym*. Ale zachowanie się przywódczych sił politycznych samej Ukrainy daje ku temu powody. Co prawda, w tym, co się dzieje wokół Ukrainy na arenie międzynarodowej, nie jej wyłącznie wina.

Zachód w postaci Unii Europejskiej a Federacja Rosyjska w ciągu lat ostatnich są bardzo zajęte sprawą bezpieczeństwa energetycznego. Przy tym Rosja ma wszelkie atuty, by podyktować w pewnym sensie swoje warunki dialogu. Unia Europejska szuka sposobów ubezpieczenia się przed widmem kryzysu energetycznego kosztem zbliżenia się na tym gruncie z Rosją i oczywiście kosztem pewnych ustępstw w sferze politycznej.

Niestety politykom ukraińskim brak, jak dotychczas, rozsądności państwowej, ażeby w pełni skorzystać z położenia strategicznego pomiędzy Wschodem a Zachodem. Zadanie to niezbyt trudne do wykonania w dzisiejszych uwarunkowaniach międzynarodowych.

Tak wygląda że Ukraina z własnej inicjatywy straciła szansę zdobytą na fali Rewolucji pomarańczowej, która to odkrywała przed państwem szerokie możliwości tak dla rozwoju wewnętrznego, jak i dla uzyskania należytego miejsca na arenie międzynarodowej, w tym w dziedzinie integracji europejskiej i euroatlantyckiej. Nowy Prezydent Wiktor Janukowycz wypowiada się za integrację Ukrainy do UE, jednak uważa, że z NATO Ukraina może jedynie współpracować, ale nie integrować się do Aliansu. Ze swojej strony UE i NATO ze względu na niewyraźną politykę Ukrainy w jej dążeniach integracyjnych tracą do niej interes jak do partnera przewidywanego.

Jak w takiej sytuacji miałyby się zachowywać Polska wobec Ukrainy? Oczywiście ona nie odmówia jej poparcia na arenie międzynarodowej. Jednak najpierw musi się liczyć ze swoim własnym interesem narodowym i pełnić rzetelnie obowiązki członka UE. Dlatego spostrzegamy pewne ochłodzenie w relacjach z Ukrainą, chociaż Polska nie wyrzeka się działań na jej rzecz, jak i dalszego pogłębienia wzajemnych stosunków.

Pewne, można powiedzieć, ważne spodziewania przywiązywano do październikowego spotkania nowo wybranych prezydentów Polski i Ukrainy Bronisława Komorowskiego oraz Wiktora Janukowycza. W przededniu tego spotkania *Newsweek*. Polska we wrześniu r.b. opublikował artykuł. Razem mimo wszystko autorstwa Pawła Zalewskiego, polskiego polityka, kilkarazowego posła na Sejm, obecnie członka Parlamentu Europejskiego, znawcy polskiej polityki wschodniej, w tym relacji z Ukrainą, oraz polityka ukraińskiego Anatolija Kinacha, byłego premiera, długoletniego posła do Werchownej Rady Ukrainy, obecnie współprzewodniczącego

Komitetu Koordynacyjnego Polsko-Ukraińskiej Izby Gospodarczej oraz współprzewodniczącego Ukraińsko-Polskiego Forum Partnerstwa [15, s. 72–74].

Zdaniem autorów artykułu Komisja Europejska oraz rządy głównych państw UE w poprzednich latach “zostały rozczarowane i znużone relacjami z Kijowem, nie było pomysłu, jak powinny one wyglądać w przyszłości”. Z tego powodu politykę ukraińską postrzegano przez pryzmat okresu poprzedniego – składania przez władze ukraińskie istotnych deklaracji, za którymi nie szły działania [15].

Paweł Zalewski i Anatolij Kinach liczą na to, że pozytywna współpraca obu państw może być doświadczeniem, które pokaże sens i potrzebę zaciśnienia stosunków unijno-ukraińskich. Przekona świat, że Ukraina to partner konsekwentny, przewidywalny i perspektywiczny, że warto w nią wierzyć bodaj dlatego, że zwyczajnie się to opłaca. Nowe otwarcie we wzajemnych relacjach oraz konsekwencja władz ukraińskich w prowadzeniu reform stworzą odpowiednie warunki dla Warszawy, aby aktywnie pełniła funkcję łącznika Kijowa z Unią Europejską. Przejmowanie przez Ukrainę europejskich standartów, jej dobrobyt, demokracja oraz ład państwowy wzmacniają bezpieczeństwo europejskie, co jest kluczowym interesem Polski [15, s. 74].

Według obydwu autorów punktem wyjścia co do rozwoju relacji ukraińsko-polskich w nowych uwarunkowaniach międzynarodowych powinno zostać określenie wzajemnych interesów politycznych, gospodarczych i kulturalnych, jako krok następny pod patronatem obu prezydentów należu utworzyć międzynarodowy komitet współpracy “bliźniaczej” grupujący odpowiadające sobie instytucje rządowe i państwowe obu krajów w celu przygotowania i przeprowadzenia procesu harmonizacji prawa ukraińskiego z europejskim. Doświadczenie Polski w pracy w różnych grupach twinnigowych w okresie akcesji będzie bardzo istotne. Współpraca ta powinna zostać zakorzeniona w Partnerstwie Wschodnim [15].

Jednocześnie, jak piszą obydwaj politycy, we współpracy z Ukrainą Polska powinna przystąpić do działań w Unii Europejskiej, umożliwiających szybkie zawarcie umowy o wolnym handlu i umowy stowarzyszeniowej. Ważną kwestią wciąż pozostaje uzyskanie liberalizacji reżimu wizowego dla obywateli Ukrainy w dostępie na teren UE oraz stworzenie specjalnego reżimu bezwizowego na okres piłkarskich mistrzostw Europy w 2012 roku. Współdziałania należy rozpocząć jak najszybciej, aby wykorzystać polską prezydencję w Unii Europejskiej. Jednym z jej priorytetów powinno być właśnie relacje Unii z Ukrainą [15].

Kończąc rozmowę o relacjach ukraińsko-polskich jako drodze Ukrainy do eurointegracji należy zaznaczyć, że państwo ukraińskie nie miałoby stracić jeszcze jednej szansy na należyte wejście do wspólnoty europejskiej. Najbliższy czas oczywiście z całą pełnością pokaże, czy mogą obecne władze ukraińskie sprostać temu wyzwaniu, a Zachód zrobi należyte kroki, by pomoc Ukrainie w jej dążeniach eurointegracyjnych.

Список використаних джерел

1. *Українська дипломатична енциклопедія*. – Київ: Знання України, 2004. – Т. 1. 2. *Конституція і конституційні акти України. Історія і сучасність*. – Київ: Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2001. 3. *Міжнародні відносини та зовнішня політика. 1980–2000* / Л. Ф. Гайдуков, В. Г. Кремень, Л. В. Губерський та ін. – Київ: Либідь, 2001. 4. *Щербак Ю.* Україна: Виклик і вибір. Перспективи в глобалізованому світі ХХ століття. – Київ: Дух і Літера, 2003. – С. 131. 5. *Monitor Polski*. – 1991. – Nr. 29. – Poz. 205. 6. *Monitor Polski*. – 1991. – Nr. 45. – Poz. 316. 7. *Dziennik Ustaw RP*. – 1993. – Nr. 15. – Poz. 573. 8. *Wujec H.* Polsko-ukraińskie stosunki w perspektywie polskiej [w:] *Warszawskie Zeszyty Ukrainoznawcze*, T. 13–14. – Warszawa: Tyrsa, 2002. 9. *Nasze Słowo*. – 2008. – 30 marca. 10. Omachel R. Rosja i Ukraina: Szkoła przetrwania // *Newsweek. Polska*. – 2009. – Nr. 8. – 22.02.2009. 11. *Osica O.* Otwarcie na zmianę // *Newsweek Polska*. – 2009. – Nr. 8. – 22.02.2009. 12. *Moszyński P.* Déjà vu // *Newsweek Polska*. – 2009. – Nr. 8. – 22.02.2009. – S. 76. 13. *Макар Ю.* Східне партнерство – видозміна Європейської політики сусідства // *Україна–Європа–Світ*. Вип. 4. – Тернопіль, 2010. – С. 63–76. 14. *Zięba R.* Wschód jako priorytet polskiej polityki zagranicznej // *Partnerstwo Wschodnie. Wymiary realnej integracji* / Red. nauk. Mieczysława Zdanowicz, Tomasz Dubowski, Agnieszka Piekutowska. – Warszawa, 2010. 15. *Zalewski P., Kinach A.* Razem mimo wszystko // *Newsweek. Polska*. – 12.09.2010. – S. 72–74.

Юрий Макар

ПОДДЕРЖКА ПОЛЬШЕЙ ЕВРОИНТЕГРАЦИОННЫХ УСТРЕМЛЕНИЙ УКРАИНЫ

С провозглашением независимой Украины возникла нелегкая, но чрезвычайно важная проблема – определить свой внешнеполитический курс. Как показала жизнь, решение этой проблемы оказалось чрезвычайно тяжелым. Тем не менее, Украина должна найти свое место в Европе и мире.

Распад социалистической системы и ее вдохновителя – СССР, стал причиной образования новой системы международных отношений в мире. Вновь образованное Украинское государство с самого начала должно было позаботиться о создании фундамента своей внешней политики. Основные его параметры заложены в Постановлении Верховной Рады от 2 июля 1993 *О главных направлениях внешней политики Украины*. В документе определены основные группы национальных интересов государства, главные принципы внешней политики и ее направления.

Выбирая пути формирования внешнеполитического курса, Украина должна учесть опыт соседних государств с подобным прошлым и устремлениями в будущее. Таким примером для нее лучше всего могла служить Польша, которая первой признала ее независимость. Между обоими государствами 18 мая 1992 заключен *Договор о добрососедских отношениях, дружбе и сотрудничестве*. На его основе за прошедшие годы подписано немало производных договоров в различных областях сотрудничества. Польша по собственной инициативе взяла на себя роль адвоката Украины перед государствами Запада, прежде всего в рамках Евросоюза. Оба государства создали немало межгосударственных институтов для согласования и развития взаимодействия в сферах политики, экономики, культуры, европейской и евроатлантической интеграции. Польша является одним из главных внешнеэкономических партнеров Украины.

К большому сожалению, по объективным и субъективным причинам украинское руководство, доньше, не смогло должным образом наладить внутреннее развитие государства, консолидировать общество и окончательно определиться с внешнеполитическим курсом. Усилия сосредотачиваются преимущественно на взаимной борьбе политических сил, что не дает им возможности надлежащим образом определиться относительно решения основных национальных интересов Украины.

Пересмотр стратегических целей на международной арене с приходом к власти нового президента вносит существенные коррективы в них. Время покажет, насколько они отвечают национальным интересам Украины.

Ключевые слова: Польша, Украина, евроинтеграция, внешняя политика, партнерство.

Yuriy Makar

SUPPORT POLAND INTENTIONS OF UKRAINE

After the proclamation of an independent Ukraine before it took a difficult but very important problem – to determine their foreign policy. As the life, this problem was extremely difficult. However, Ukraine must find its place in Europe and worldwide.

The collapse of the socialist system and its mastermind – the USSR, led to the formation of a new system of international relations. The new Ukrainian state from the outset was to take care of laying the foundations of its foreign policy. Its main parameters laid down in the Resolution of Parliament of 2 July 1993 *On the main directions of foreign policy of Ukraine*. The document defines the main group of national interests, the main principles of foreign policy and its directions.

Choosing the ways of foreign policy, Ukraine would take into account the experience of neighboring countries with similar aspirations in the past and future. In this example for it could best serve Poland who first recognized its independence. Between the two countries May 18, 1992 was concluded *Agreement about good-neighborly relations, friendship and cooperation*. On the basis of the previous years signed a number of derivative contracts in various areas of cooperation. Poland on its own initiative assumed the role of advocate of Ukraine to Western countries, especially within the European Union. Both states have created a number of international institutions for the coordination and development cooperation in the spheres of politics, economy, culture and European integration. Poland is one of the major foreign economic partners of Ukraine.

Unfortunately, due to objective and subjective reasons the Ukrainian government, until now, failed properly to establish the internal development of the country, to consolidate the society and finally decide on foreign policy. Efforts are focused mainly on the mutual struggle of political forces, which prevents them from properly defined to address the basic national interests of Ukraine.

Revision of strategic objectives on the international scene with the arrival of a new president makes significant adjustments to them. Time will tell whether they meet the national interests of Ukraine.

Key words: Poland, Ukraine, European integration, foreign policy, partnership.